

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

Szerkesztik: **Dr. KUN BÉLA** és **Dr. RÉVÉSZ IMRE.** Főmunkatárs: **Dr. SZÁSZ IMRE.**

Megjelenik minden szombaton.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, KOLLÉGIUM.

Előfizetési ár félévre hét pengő.

A magyar reformátusság nemzeti programja.

(Dr. Kun Béla előadása a szolnoki konferencián.)

A mi nemzeti programunk nem lehet más, mint az, hogy *legyünk*. De úgy legyünk, hogy mássá ne váljunk, mint aminek lennünk kell. És úgy legyünk, hogy a magunk célkitűzése szerint haladva utat mutassunk s ne mások nyomában vánszorogjunk. Régen a magyar reformátusság ezzel töltötte be nemzeti hivatását.

Am éppen ezért a munkánk nem lehet ugyanaz, ami kétszáz évvel ezelőtt volt. Ami munkát eleink megindítottak, továbbvitték mások s szomorú volna, ha mi nem tudnánk egyebet, mint annak a szükségességét emlegetni, amit már régen meg is csináltak.

A magyar reformátusságnak elvitathatatlan érdeme van a magyar nemzeti nyelv megtartásában és kifejlesztésében s ezzel — hiszen nyelvében él a nemzet — a magyar nemzeti lét megőrzésében. Az Erdély kis részében meghúzódó unitáriusokon kívül csak ennek a mi magyar vallásunknak templomaiban hangzott az istentiszteletben elejétől végig magyar szó és a magyarok földjén mindenütt: Máramarostól Horvátországig, Pozsonytól Brassóig. A mi Károlyi Gáspárunk és a mi Szenci Molnár Albertünk tanította a magyar népet formásan beszélni. A mi egyházi szertartásunk nevelte a magyar szónokok légiját, már Pázmány Péter előtt. Nem csuda, hogy az új életre kelt Magyarországon, a tizenharmadik század végétől, vagy száz esztendőn át, az író és beszélő művészet, az irodalom és a színészet óriásainak aránytalanul nagy része a reformátusok közül való.

Amint a magyar nyelv úrrá lett az országban, a mi magyarság-őrző szerepünk aláhanyatlott. A kiegyezés utáni új magyar állami berendezés idején a sváboknak, tótoknak, zsidóknak egész serege magyarosodott meg, közülök sokba összeházasodás révén eredeti magyar vér is került és ezek a naturalizált magyarok igen sokszor hevesebb és hangosabb hívei a nemzeti

eszmének, mint azok, akik fájának törzsöke keleten nőtt. Amellett az irodalom és a színészet művészetből részben mesterséggé lőn, amelynek sikeres üzéséhez felfér a kalmárszellem. Ma bizony a nemzeti nyelv hivatásos munkásai között sokkal több van más, mint református. Sőt magában az egyházi életben sem egyedül a miénk immár a magyarság: sorra mindegyik vallásfelekezet mind nagyobb tért enged a magyar nyelvű imáknak, énekeknek és szónoklatoknak. Ma már nem sok értelme van azzal hivatkozni, ami a múltban érdemünk volt, hogy mi vagyunk a magyarság mentsvára, hiszen ebben a kis országban alig van más, mint nyelvben, névben, külső szokásokban magyar. Itt a magyarság javára nincs mit apostolkodni.

De mégis. Nemzeti nyelv nemzeti érzés nélkül csak amolyan festett koporsó. Vajjon nincsen-e ebből sok a magyar életben? Vajjon a magyar gondolat elhatol-e a legalsó és a legfelső rétegekig s vajjon átjárja-e igazán azokat, akik annak iparszerű szószólói? Vajjon nincsen-e a magyar nemzeti eszme hű őrének és ápolójának teménytelen feladata ebben a vonatkozásban?

A magyar reformátusság a közműveltségnek és a tudománynak is főerőssége volt. Iskolái kezdettől fogva szerények, szegények, de példaadók és nagyhírűek voltak, ám jelentőségükben annál többet veszítettek, mennél inkább kiemelkedtünk a nyomasztó szegénységből. A jól berendezett és jófizetésű tanítószemélyzettel ellátott iskolákkal a mieink nem bírhatták a versenyt, rászorultak az állam mankójára s ezzel elvesztették a sajátos karaktert. Majd, hogy az állami mankó sem segít, egy részük már kezd megválni az egyház testétől s ez az egyházi oldalon is gyakran szívesen látott folyamat ki tudja hol áll meg. Am ha valamit kedvezőbbé válnék is a helyzet, az egyszer bizonyos, hogy milliós palotákra, államtitkár-fizetésű professzorokra nekünk nem telhetik, mi vezetők a közoktatás terén immár nem lehetünk.

Ez mégsem jelentheti azt, hogy az oktatás-

ban reánk nem várhatna különleges feladat, amelyet mi talán mindenki másnál jobban végezhetünk. Ha az iskolából — ne adja Isten — kiszorulnánk, marad számunkra sok szép feladat az iskolán kívüli oktatásban és a nevelésben. Nem hiszem, hogy volna Magyarországon bármiféle szervezet, amely a népiskolán kívüli oktatására annyira képes és annyira alkalmas lehetne, mint a református egyház. S nem hiszem, hogy az iskolán kívüli oktatásnak bárhol is annyi haszna és szüksége volna, mint a mi magyar református népünk körében. Ez a mi népünk értelmes és tanulatlan, önértetes és magárahagyatott. A korlátoit elmének nem baj, ha tudatlan marad s a szolgáléleknek mindegy, ha nem törődnek vele. A mi népünket azonban nem szabad elhanyagolni, mert észreveszi és fájlalja mellőzöttségét, meghasonlik magával, bizalmatlanná lesz a vezetőivel szemben s rábizza magát inkább olyanokra, akik idegenek ugyan a lelkéhez, de legalább kedvében járnak. Ha nem vigyázunk, seregnélküli tisztikar maradunk.

A közbülső és felsőfokú oktatás körében pedig nagyszerű nemzeti feladatként vár reánk az egyszerű, olesó, minél több tanulótól hozzáférhető internátus létesítése. Nincs azért, hogy minél több szerény sorsban élő tehetségnek adhassunk módot a tanulásra; nincs azért, mert az egyszerű közösségben nevelés nagyon jól illik a keresztyén testvériséghez; sőt nincs azért, hogy ezekkel az intézményekkel a magunk szellemének részeseivé neveljük az ifjakat, hanem azért is, mert a magyar református családok gyermekei számára az esetek legnagyobb részében aligha van más módja az idegen élőnyelvek megtanulásának, mint az internátus. A nyelvek tanulmányáról gondoskodó internátus nemcsak mint nevelőintézet tiszteletreméltó, hanem mint a magyar tudományosság jövőjének előkészítője. — Ahogy régen a kollégiumaink azért voltak tudós-nevelők, mert a latint kötelező társalgási nyelvvé tették, éppennyugy ma az az internátus, amelyik ifjait a tudományos munkálkodásban szükséges nyelvre megtanítja, annyi gyertyát gyújt a magyar nemzeti műveltségnek, ahány ifjat felnevel.

Nem lehetünk vezetők a tudományban sem a mai helyzet szerint. A nemzeti nyelv művelésében előjáró reformátusoknak a tudományos élet körében jelentősége már akkor kezdett esökkenni, amikor a magyar tudományosság nemzeti nyelvűvé lett. A tudomány latin korszakában minden tudományos munka — a magyaroktól írt is — az egész világ tudományos ellenőrzése alatt állott; szerzőként csak az állhatott elő, akinek csakugyan volt mondani-valója, az idegen tollakkal pompázót könnyű volt rajta csipni; viszont a tudós számára az egyetlen latin nyelv birtokában rendelkezésre állt az egész világ irodalma. Akkor a nagy tehetségekben gazdag és a latint átültető könnyen el-

sajátító magyar reformátusság köréből többen szerezhettek tudományos nevet. Ellenben amint a tudomány nyelve nemzeti lett, az idegen nyelvek tanulására éppen szintiszta magyar voltuk miatt nehezkesebb reformátusok természetesen hátrányban maradtak azokkal szemben, akik a nagy nemzetek nyelvén megjelent tudományos munkákat nehézség nélkül ismerhették meg; másrészt könnyen és vakmerően juthattak szóhoz a tudományosság emberei, azok, akik más nyelven megjelent tudományos munkák kivonatolásával, vagy kompilálásával alkotnak magyar eredetűt abban a tudatban, hogy a magyar nyelvű munkáról a külföldi tudósai úgysem vesznek tudomást, szarka-voltuk tehát leplezetlenül maradhat; persze ezek a sokszor élen parádézó áltudósok is a más nyelveket beszélők közül, tehát mindenestre kisebb számmal a reformátusok sorából kerülnek ki. De valljuk meg, ugyanabból az okból, amiért az oktatásügynél háttérbe szorultunk, a tudósképzésben sem versenyezhetünk a nálunk kedvezőbb anyagi helyzetben levőkkel. Sem a magunk iskoláit nem bírjuk a tudományos kutatáshoz szükséges eszközökkel úgy felszerelni, sem külföldi tudományos kutató munkára nem tudjuk fiainkat úgy támogatni, mint az állam, vagy akár római katolikus testvéreink.

Ebből sem következik a félreállítás szükségessége. Meg kell szereznünk ismét a tudományos munkára képzés eszközeit. Ifjainknak alkalmat kell adni nyelvek tanulására. De addig is, míg a versenyt e téren is felvehetjük, van szép feladatunk, amelyre minden intelligens református ember képessé teheti magát. Hazánk és népünk megismeréséhez az adatok gyűjtésére senki sem lehet képesebb nálunk. Már megindult a honismertető és alföldkutató munka más kezdésben. Nekünk e téren nem szabad elmaradnunk. Minden község, minden egyház-község története, minden népszokás, minden népélet sajátosság leírása egy-egy téglát a magyar nemzeti tudományosság épületéhez. — Szolgáltatnunk kell ezeket a téglákat, hogy ne maradjon meg az a sokszor szomorú, sokszor nevetséges állapot, mely szerint a tudományos pályára készülő magyar ifjú jobban megismerheti Európa bármelyik országának népét, életét, intézményeit, tudományát, íróit, mint a miéinket.

Évszázadokon át a protestantizmus volt Magyarországon minden szabadság-mozgalomnak fáklyavivője. De itt is megismétlődik az Uranosz és Kronosz meséje, hogy mindenkit a maga gyermekei taszítanak le a trónról. A protestantizmus csak pionirja volt a szabadságnak, nem triumfálójája. Lelkiismereti és vallás-szabadság van nálunk, azonban ennek ünnepelt apostolai most már nem mi vagyunk, akik több évszázados keserves küzdelemmel kivívtuk, hanem az úgynevezett szabadgondolkodók, a vallástalanság és istentelenség hirdetői. A nem-

zeti elnyomatás végetért, politikai szabadság is van, az alsóbb néposztályok is jogokhoz jutottak úgy, ahogy a mi eleink régidő óta sóvárogták. De most nem mi vagyunk a nemzeti hősök; még az sem bizonyos, hogy világhírű eleink valóban szolgálatot tettek-e a nemzeti szabadság ügyének, az meg egészen nyilvánvaló, hogy mi magunk nem vagyunk nemzeti szempontból olyan megbízhatók, mint azok, akik talán csak a gimnáziumban tanultak meg magyarul. A nemzeti gyűlölködés nemrég lezajlott éveiben a gáncs és kisebbités özöne zúdult a Tiszántúl nagyrészt református magyarságára, mintha nem ebből a hazafi és nemzeti szempontból alsóbbrendűnek hirdetett részből került volna ki az előző korszak hatalmas és méltán csodált záróköve, valamint az új korszak magasztalt fundamentuma egyaránt.

Hagyján, ez csak ideigtartó izetlenkedés az, hogy a magyar reformátusság nemzeti szempontból kívánnivalót hagyhatna, csak az hiszi el, aki látott már sastojásból kakukfiókat kelni. Ellenben azzal tisztában kell lennünk, hogy a politikai szabadságnak, az egyenlősítésnek, a jogok kiterjesztésének onnantól fogva, hogy a népszabadság megszületett, sohasem mi leszünk a lehangosabb hirdetői s annál kevésbbé, mennél szélesebb körre terjednek a jogok. A mi nemzeti szabadelvűségünk lírai tenorja elvész a radikálisok éles diszkántja, vagy a kollektívizmus híveinek dübörgő basszusa mellett. Egyik-másik közülünk is megkísérli a régi jelszavakat öblösebb szájjal ismételve a szélsők túllícitálását, de legfellebb rövid ideig tartó sikert érhet; mihelyt a másik bajnok melléugrik, egészen bizonyosan ő marad le a hordó tetejéről, a mi számunkra a demagógia nem teremhet babért.

Am ez megint nem azt jelenti, hogy tehát vonuljunk vissza teljesen a politika küzdő teréről. Csak azt jelenti, hogy ne akarjunk olyan területen válni győztesekké, amely a mi számunkra idegen, hanem a magunk földjén s a magunk fegyvereivel vegyük fel a harcot. Mi nem akarhatjuk lefőzni Karakán Absolont, hanem komolyan megcáfolni. Ami baj van a mai magyar politikai életben, mind abból ered, hogy a mi népünk nem eléggé tájékoztatott, hogy nagy szavaknál s nagy hazugságoknál alig hall egyebet a politikában. Középosztályunk — ami a nemzet szellemi és erkölcsi gerincét adná — alig van s ami van, nagyrészt függőhelyzetű. Azzal, hogy a nagyobbára protestáns birtokos nemesség háromnegyedrésze tönkrement s új jövevényeknek adta át a helyét, nemcsak a vagyon szállt át, hanem a politikai befolyás is. Ha tehát azt akarjuk, hogy a politikai életben ismét számot tegyünk, nem a demagógia terén kell gyakorolni magunkat, hanem minden erőnkkel arra törekedni, hogy a népet felvilágosítsuk és erőteljes birtokos középosztály kialakulását előmozdítsuk. — A gazdakörök, olvasó-egyletek, népkönyvtárak

sokszorosán kívánják a figyelmünket, hogy olyan szellemi táplálékhoz jusson a nép, amely elméjét igazán világosítja. A birtokos középosztály megmaradt csekély hányadát pedig minél inkább portálnunk, minden jó törekvésében támogatnunk kellene, minél több alkalmat adva számára az egyházi életben munkálkodásra. Sajnos, ebben a tekintetben inkább az ellenkező törekvéseket látjuk. Annak a társadalmi rétegnek pedig, amelyet most divat kizagdzának nevezni, legalábbis azt a nagyobb gazda részét, amely ha szerényebb mértékben is, a nagyatádi Szabó Istvánoknak egész seregét adhatná, irányítani és támogatni kell abban, hogy középosztályá emelkedjék. Ha már annyira szűklátókörűek voltunk, hogy a magyar nemzeti életben s különösen a magyar reformátusság életében nagyon nagy érdemeket szerzett régi középosztályban még a nemzeti előhaladás oltárán elvézése után sem láttunk egyebet Rák Bendénél, Pató Pálnál, nemirok-nemolvasok magyar nemesnél, legalább a helyére igyekezzünk olyanokat juttatni, akik a mi vérünkben valók, mert: teremt-e Isten még magyart, ha mink is elfogyánk?

Amilyen mértékben haladt előre a politikai életben a népszerűség-keresés szükségessége, ugyanolyan mértékben hanyatlott alá nálunk a híres kálvinista erkölcsi fegyelem. — A politikai felszabadulás meg az egyházi fegyelmezés alászállása csaknem egy időre esik. Íme nem lett igaza Medgyesi Pálnak, aki azt gondolta, a földesurak önkényes hajlama és a jobbagyok megbotozhatása az oka a presbiteriális kormányzat elmaradásának. Mert most van ugyan presbiteriális kormányzatunk, de ha igaz a Kálvin tanítása, hogy az egyházi kormányzás mindenestül az erkölcsi fegyelmezésben áll, akkor a mi presbiteriális kormányzatunk nem érdemli az egyházi kormányzás nevet.

Igaz, hogy az egyházi fegyelem rendszeres és kemény gyakorlásának alászállása után is még legalább egy jó félszázadon át megvolt Magyarországon is a köztudat a kálvinisták szigorú erkölcséről és puritánságáról. Vagy egy másik félszázad esztendő óta már az sincs. Nem akarok közismert szomorú valóságokat ismételni, csak annyit mondok, hogy rosszabbak tán nem, de jobbak sem vagyunk hazánk bármelyik vallásfelekezetenél. Pedig nyilvánvaló, hogy erkölcsi megújulás nélkül nincs magyar feltámadás. Ki tölti be a nemzet új életrekelésében a kovász szerepét, ha nem mi, akiket erre önmagunk belső, lelki szabálya kötelez? — Ha ebben is megelőz bennünket valamelyik keresztyén testvér-egyház, gúnyvá lesz fejünk felett egykor főbüszkeségünk, a puritán nevezet.

A puritánságot azonban nemcsak az erkölcsök tisztaságára értjük, hanem a külső életmód egyszerűségére. Eleink puritánok voltak ebben a vonatkozásban is. Azért van az, hogy a református lakosság, ha csak alkalma nyílt

a maga sorsa felett rendelkezésre, minálunk is megvagyonosodott, bizonyára kisebb mértékben, mint más szerencsésebb viszonyok közt élő országok puritán népe és e vagyonokból — persze nem Carnegieéhez hasonló méretekkel — mindig jutott közcélokra is. A nemzeti jóllétnek, sőt önállóságnak is egyik főfeltétele a nemzeti vagyonosság. Nekünk tehát be lehet venni nemzeti programmunkba az embereknek arra nevelését — ezt a nevelést természetesen önmagunkon kezdve —, hogy tisztán és emberiesen, de egyszerűen élve, a nemzeti vagyonosság erős tényezői legyünk.

Lehetne szó aztán olyan feladatainkról is, amelyeket bizony elhanyagoltunk. Kálvin a szegények, elhagyatottak, betegek gondozását az elsőrendű egyházi feladatok közé sorozza. A mi magyar református eleink is emeltek ispotályokat, de meg kell vallanunk, hogy a szociális gondozás terén igen messze mögötte maradtunk mind az államnak, mind más vallásfelekezeteknek. Itt ma már nemcsak a zsidókról lehet szó, akik bámulatós összetartással és nagy áldozatkészséggel gondoskodnak bajba jutott hitsorsosaikról s a szociális betegsegélyző-, temetkező-intézményeknek egész sorozatát tartják fenn; hanem különösen római katolikus atyánkfiaiáról is, akik szintén szépen kiépítették szociális szervezeteiket s kétségkívül nagyon megnövekedett erejük jó részét ennek köszönhetik. A szociális munka olyan nagy méretű és olyan sok ágú, hogy ezzel részletesen foglalkozni s a magyar református közvélemény elé bő programot adni a legelső feladatok közé tartozhatnék. Most csak egyetlen kérdést érintek: az ifjúságunk vezetését és támogatását. Mindennek vége, ha a jövőt elveszítjük. Abban a könnyű bizonytalanságban, amelynek a mai ifjúság elébe néz, mi nem hagyhatjuk magára a magunk ifjúságát. Ennek talán még nehezebb a helyzete, mint bármelyik más vallás követőinek. A megélhetési alkalmak hova inkább összeszorulnak előtte. Nem támogatja őket sem nagybirtok, sem nagytőke, sem nagy köztekintély. Meg kell őket edzenünk s ellátnunk teljes fegyverzettel, hogy a maguk erejével tegyék magukat nélkülözhetetlenné.

Nem kevésbé a nemzeti boldogság biztosításához tartozik az evangéliumi igaz hit ébrentartása és terjesztése is. Közönyös a vallás és vallásosság iránt csak az lehet, aki annak számbavehető hatást nem tulajdonít. Azt a ma sokszor hallott nézetet: mindegy nekem, melyik templomba jár, csak higgyen Istent és becsületes hazafi legyen, csak az teheti magáévá, aki nincs meggyőződve arról, hogy az ő vallása valamennyi vallás között mégis a legjobb. A mi őseink bizonyára nem tekintették közömbösnek, hogy Jézus Krisztus követőinek melyik csoportjához tartoznak, mert különben inkább apátúrnak mentek volna, mint gályarabnak. Nekünk tehát, akik a magunk vallását Jézus Krisztus evangéliomával egyező-

nek s az idvezítő Úrral legbizonyosabban egybekapcsolónak tudjuk, mindent el kell követnünk, hogy ennek a kapcsolatnak áldásában minél több magyar testvérünket részesíthessünk. — Vétkezik, aki magyarok közt vallás miatt egyenlenséget okoz. De a bűnösnel is gyarlóbb, aki mihelyt veszedelmet lát, az első éjjel megtagadja Krisztust. A legszebb férfierényekre, bátorságra és hűségre neveljük azt, akit a Krisztus mellett rendületlen megállásra tanítunk, tehát a nemzeti értéket gyarapítjuk benne. Ám ha ettől a nagyszerű hatástól eltekintünk is, magával azzal szolgálatot teszünk a nemzetnek, hogy fiait hozzávezetjük az Úr Krisztushoz, mivelhogy aki igazán Ővele együtt van, a világ hányattatásai közt is nyugodt és megelégedett, tünni és szenvedni tud s minden áldozatra kész, mert Jézus Krisztus által boldogság és üdvösség van mind ezen, mind a másvilágon.

Egyház és Egyesület.

Mostani nagy bajaink közepette igazán nem csoda, hogyha a jelen és a közvetlen jövő problémái mellett nem tudunk elég figyelmet szentelni oly kérdéseknek, amelyek nem szorítanak bennünket életfojtogató erővel, de szélesebb távlatban megtekintve, egy távolabbi, bár nem egészen ködbeveszően távoli jövő szempontjából mégis csak életbevágóak. Ezeknek a kérdéseknek a mai — talán kényszerű — elodázódása sem azt nem jelenti, hogy majd szépen végleg el fognak aludni, sem azt, hogy egyszer csak úgy maguktól meg fognak oldódni.

Ilyen egybek közt annak a viszonyoknak a problémája is, amelyet címül írtam e sorok fölé.

Hogy ez a probléma nemhogy meghalt volna, de még csak nem is alszik: arról a jelek meggyőzhetnek bármely figyelőt.

A debreceni gyülekezeti lapban most folyt le egy szóváltás ama kérdés körül, hogy vajjon a Keresztyén Ifjúsági Egyesületek munkája a maga felekezetközi formájában képes-e bárhol is, de különösen Debrecenben, a református egyház érdekeit igazán szolgálni. Az, aki ezt a kérdést fölvetette, mindjárt meg is adta reá a *nemleges* választ s egyben sürgette a külön, szigorúan egyházi és hitvallásos ifjúsági munka megindítását.

Másik felől a Magyar Ifjúság legközelebbi száma arról ad hírt, hogy a nyáron tartott KIE-„parlamenten” hevesen vitatták a felekezeti KIE-munka jogosultságának kérdését pro és contra. Maga a híradás írója azon az állásponton van, hogy „KIE felekezeti alapon — fából vaskarika”. A hitvallásos ifjúsági munkát ám végezzék a gyülekezetekben. „De hagyjuk meg a KIE-t az osztatlan magyar ifjúság evangéliumi nemzeti mozgalmának.”

Csak ez a két tünet is — annyi más apróbb-nagyobbal együtt — rikitóan mutatja, hogy az Egyház és a KIE, általában az Egyház és a

szabad evangéliumi, ú. n. „belmissziói“ egyesületek viszonya minálunk a legutóbbi néhány esztendőben történt jóakarátú hivatalos és nem hivatalos erőfeszítések ellenére is teljesen elintézetlen kérdés.

Egy rövid cikk keretében természetesen nemhogy „elintézni“ lehetne ezt a kérdést, de még csak szempontokat sem lehet adni az elintézéséhez. De azt meg lehet mondani, hogy szerény véleményünk szerint hogyan *nem* lehet elintézni ezt a kérdést, sőt hogyan lehet olyan alaposan elmérgesíteni, hogy még az eljövendő nemzedékek is arról kolduljanak.

Nem lehet elintézni ezt a kérdést *frázisokkal*. Ha valaki nekifog és elkezd kongatni a hitvallás veszélyeztetésének lármaharangját, vagy ellenkezőleg elzeng egypár szép szót a keresztyén egyetemesség dicséretére: az nem tett egyebet a gyengébb ítélőképességű koponyák megzavarásánál s a kérdést egy kis lépéssel sem vitte a megoldáshoz közelebb. Nem vitte még akkor sem, ha egyébként a felszólalása megfelelt is a személytelen tárgyilagosság és az irodalmi jóízű követelményeinek, ami — mint az említett debreceni példa mutatta — szintén nem mindig szokott megtörténni.

Azután nem lehet ezt a kérdést úgy sem elintézni, ha mindig csak *általánosságban* beszélünk. Tessék már egyszer konkrét tényekkel, dokumentált állításokkal előhozakodni, akár arról van szó, hogy egy „általános keresztyén“ alapon álló egyesület veszélyezteti a református egyház érdekeit, akár megfordítva, arról, hogy egy tisztán református hitvallási alapon álló, sőt egyházi keretben dolgozó ifjúsági, vagy egyéb munka nem leheli eléggé a keresztyén oekumenizmus szellemét a János 10:16. és 17:21. értelmében.

És végül: nem lehet ezt a kérdést elintézni *tanulmányozás nélkül*. Azok, akik ezekről a kérdésekről mostanában megnyilatkoztak — nemcsak az említett két legfrissebb megnyilatkozást értem! — rendszerint még csak sejtelmével sem látszottak bírni annak, hogy ennek a kérdésnek Magyarországon legalább negyven esztendő múltja van, a külföldön pedig legalább kétakkora. Ennek a multnak a figyelembevétel nélkül látni hozzá ennek a problémának a megoldásához: lehet nagyon tiszteletreméltó ifjú merészség, de elemi elfelejtkezést jelent a nagy Igéről, amely nemcsak a római gyülekezet konkrét helyzetében volt igaz (mint ahogyan Istennek egyetlen igéje sem!): „*Nem te hordozod a gyökeret, hanem a gyökér téged.*“ (Róm. 11:18.)

Ezzel a kérdéssel tehát komolyan foglalkozni kell. De akik használni, nem pedig ártani akarnak a vele való foglalkozásukkal: azoknak százszor is meg kellene gondolniok, *mit* mondjanak, milyen *alapon* és milyen *formában* mondják.

Mert néha nemcsak a bolond embernek sikerül alaposan behajítani a követ a kútba.

R. I.

KÖZÉLET

A mult tanulságai.

Az ORLE határozata és felhívása folytán foglalkoztam a Debreceni Egyházmegye Lelkészei egyesülete történetének megírásával. Az anyag, amelyet össze kellett hordanom és fel kellett dolgoznom, elég kevés, és elég sovány. Egyházmegyei Lelkészei egyesülete, vagy mint régen nevezték: Közértekezlete, alig hat évtizedes multra tekinthet vissza, az 1874. évben alakult meg. Bármennyire fiatal is ez az egyesület, története bármennyire száraz is és szegény, néhány olyan érdekes és értékes anyagot találtam benne, amit közzétenni a ma élő nemzedék tanulságára, a mindennapi jelenségeknek, mozgalmaknak és törekvéseknek mérlegelése, egybevetése és összehasonlítása céljából nem tartok feleslegesnek. Ezekből sorolok fel néhányat.

Az egyesület megalakulásakor céljául elsősorban a „gyakorlati lelkészetre s iskolákra vonatkozó teendők barátságos megbeszélését“ tűzte ki. Úgy látszik különös szükség volt akkor is az egybeseregülésre, az egymás hite, tudása és imádsága által való erősítésre. Nehéz, gondterhes idő lehetett az is. Ne mond hát ezt: mi az oka, hogy a régi napok jobbak voltak ezeknél? Mert nem bölcseségből származik az ilyen kérdés. (Préd. 7:10.) A lelképásztorok továbbképzése volt a második cél. Ennek érdekében a kebelbeli lelkészek főleg gyakorlati témákról, a debreceni főiskola theologiai tanárai, kik gyakorta voltak vendégei és előadói az értekezletnek — pedig elméleti tárgyakról értekeztek az évenként tartott összejövetelen. De nemcsak ennyiből állott a továbbképzés, hanem könyvtárt is létesítettek s azt évente gazdagították hazai és idegennyelvű könyvekkel, főleg német és francianyelvű lapokkal és folyóiratokkal. A jegyzőkönyvek tanúsága szerint több falusi lelképásztor — a hajdúbagosi, mikepéresi, szerepi, pocsaji, vértesi stb. — ad ismertetést és ír dolgozatot német- és francianyelvű könyvekről és folyóiratokról. Olvassák és tanulmányozzák: Neue evang. Kirchenzeitung, Reform, Le Cristianismi, Predigt der Gegenwart, Prot. Kirchenzeitung című lapokat és még egyebet is. E szerint a lelképásztori továbbképzés megvolt már félévszázaddal ezelőtt is és pedig legalábbis olyan odaadással, lelki szomjúsággal, külső és belső felkészültséggel és eredménnyel folyt az, mint ma.

Sokat foglalkozott az egyesület a stóla kérdésével. Ide vonatkozólag 1895-ben hozott határozatát szószerint közlöm: A stóla jövedelem egyöntetű rendezésére nézve ajánljuk, hogy a lelkészi szolgálatok díjmentesekké tétessenek úgy, hogy az egyház adjon kárpótlást a stóla helyett s a lelkész — az írásbeli munkálatok kivételével — hivatól (helyesen a hívektől!) semminémű szolgálatáért pénzt ne szedjen.

A keresztelest pénz különben sem szedhető, miután a stóla régen elfogadott elv szerint az anyakönyvvezetésért jár, már pedig a lelkészi hivatalok anyakönyvvezetése megszűnik. (Az állami anyakönyvvezetés életbelépése küszöbön volt.)

Az esketésért szintén kényes dolog stólát szedni, mert ezáltal a hívek egyrésze elidegenítenék attól, hogy különben is érvényes polgári házasságát egyháziilag is megáldassa.

Miután célunknak oda kell irányulni, hogy az egyház tagjai az egyház testéhez minél inkább hozzákapcsolódjanak, kívánatos, hogy a lelkész különbség nélkül minden temetésnél jelen legyen és pedig úgy, hogy korkülönbség nélkül minden halott temetessék templomi imádsággal teljesen díj nélkül. A temetések ilyenmódú rendezése nem zárna ki azt, hogyha valaki más módon akar temetkezni, kívánságának, de már díjazás mellett, elég ne tétessék.

Miután pedig a lelkészt az egyház fizeti, ha netalán bármely ok miatt egyházi terhet nem viselő egyének vennék igénybe a lelkész szolgálatát, azok a méltányossághoz híven fizetnének bizonyos meghatározott díjat az egyház pénztárába.

Ami már a stóla megváltását illeti, történetik az akként, hogy minden száz lélek után adatnék az egyház pénztárából 15 forint.

Az egyesületnek ez a tiszteletreméltó javasata soha, semmiféle felsőbb egyházi fórumon meghallgatásra nem talált és a stóla ügye rendezetlenül van ma is. Napjainkban a stóla rendezéséről szintén sok szó esik. Nekünk is az a véleményünk, hogy a stólát törölni kell. Megváltására a mai idő nem alkalmas. Addig is, míg az alkalmas idő elkövetkezik, kellő figyelemmel, nagy körültekintéssel és óvatossággal kezeljük ezt a kényes, mindannyiunknak kellemetlen dolgot.

35 esztendő kellett ahhoz, hogy az egyesületnek az a határozata, miszerint minden temetésnél fungáljon lelkész, törvényté vált. Fontos, hogy azzá lett s hogy ma már egész magyarországi református egyházunkban nincsen temetés lelkész nélkül. Bizonyára a hitélet növekedésére és erősödésére jótékony hatással van ez mindenütt.

Sz. I.

(Folytatjuk.)

HÍRADÁS

A szolnoki konferencia.

A Református Figyelő szerkesztősége október 8-án és 9-én Szolnokon tartotta ez év őszi konferenciáját. Most is sokan jelentek meg az ország minden részéből. A Tiszántúlról is sokan voltak. Többen, mint eddig bármelyikén a mély hatású „csendes napok”-nak. Szeged, Sentes, Hódmezővásárhely, Makó, Karcag, Kisújszállás, Dévaványa, Mezőtúr, Törökszentmiklós

szépen képviselve voltak. Debrecenből is volt egy ember.

A konferenciát most is Ravasz László püspök vezette, a rendezés munkáját Muraközy Gyula irányította. A szolnoki egész református társadalom nagy buzgósággal és lelkesedéssel vett részt a munkában és a vidékiek vendégül látásában. A lelkipásztor és a főgondnok mellett, akik fáradhatatlanok voltak, a református Nőegylet érdemel külön magasztalást, amely — élén a lelkipásztor feleségével — az elszállásolást és ételmezést nagyszerűen teljesítette.

A konferenciát Halász Lajos nyug. korona-ügyész nyitotta meg. Első nap délelőtt Benkő István rákospalotai lelkipásztor tartott gazdag tudásról és mély gondolatokról tanuskodó előadást a bibliai korszakokról. Majd dr. Kun Béla szólt a magyar reformátusság nemzeti programjáról. Ezt az előadást — melyhez több hozzászólás volt — lapunk közli. Délután Szabó Imre budapesti esperes előadása következett, erről a kérdéstről: mit vár az intelligencia az egyháztól. A nagy érdeklődéssel kísért és magas színvonalú fejtegetéshez szintén sok hozzászólás volt. Utána Varga Tamás kunszentmiklósi lelkipásztor a családról s a család iránti kötelességekről beszélt tiszta keresztyén szellemben és lebilincselően, gondolatokban gazdagon. Ehhez a nagyérdékű kérdéshez is többen szóltak s különösen Ravasz püspök hozzászólása tett igen mély hatást. Az első napot a templomban tartott áhitat zárta be, melyet Marjay Károly mezőtúri lelkipásztor végzett.

A második nap istentisztelettel kezdődött. Ezen a helyi gyülekezet is jelen volt s a szép kistemplom zsúfolásig megtelt. Az ígét Czeglédy Sándor hirdette a töle megszokott ékes szólással, mély gondolatokkal és szívhez szólóan. Ezután nyilvános előadás következett. Ravasz László püspök beszélt a középosztályról. Erre a nagyszabású előadásra még visszatérünk. A nagytermet zsúfolásig megtöltő közönség valósággal leste a szót a püspök ajkáról. Délután Tasnádi Nagy András, a budapesti fásori egyházközség főgondnoka mondott mély hatású visszaemlékezéseket ezen a címen: Honnan jöttem? Majd pedig Victor János budapesti belsőlipótvárosi lelkipásztor: Hova megyek? kérdésre válaszolt buzgó áhitatban.

Az emlékezetes „csendes napok” tartása mind mélyebb eredményeket ér el.

KÜLÖNFÉLÉK

Gróf Klebelsberg Kunó halála. Az egész magyar társadalmat mélyen megrendítette a volt nagy kultuszminiszter váratlanul jött halála. A lapok hirt adtak betegségéről, de senki sem gondolt tragikus kimenetelre. — A betegségen már túl is volt, de túlzaklatott

szíve nem bírta tovább a munkát: pár perc alatt szívbénulás következtében kimúlt. Temetése pénteken volt Budapesten, ahonnan holttestét Szegedre szállították s ott helyezték végső nyugalomra, az általa emelt egyetemi épületektől körülvett fogadalmi templomban. A magyar közéletnek egyik legkiemelkedőbb, kivételesen nagy tehetségű és páratlan munkabírási egyénisége távozott el közülünk, akinek sok szép alkotása marad az utókorra.

Meghívó. Az Országos Református Szeretetszövetség Budapesten, a theol. akadémia dísztermében (Ráday-utca 28.) 1932. évi október hó 29-én délelőtt 10 órakor igazgató-választmányi, 12 órakor évi rendes közgyűlést tart, melyre a tagok, általában minden református hittestvér megjelenését tisztelettel kérem. Mindkét gyűlés tárgyai: 1. Elnöki megnyitó. 2. Az ügyvezető-igazgató jelentése. 3. Az igazgató-választmány előterjesztései. 4. A költségvetés megállapítása. 5. A számvizsgáló-bizottság jelentése s a felmentvény megadása tárgyában határozat. 6. Az igazgató-választmány megválasztása. 7. Indítványok, melyeket a közgyűlés előtt legalább nyolc nappal az elnökhöz írásban kell beadni. Budapest, 1932 október hó 1. Dr. Puky Endre, elnök.

Farkas Géza főgondnok beiktatása október 12-én volt Miskolcon a tiszánineni egyházkerület közgyűlése keretében. A nagy templomot zsúfolásig megtöltő közönség jelenlétében. A közgyűlést Farkas István püspök és Meczner Béla legidősebb egyházmegyei gondnok nyitották meg. Először feleskették dr. Enyedy Andor lelkési főjegyzőt, majd küldöttség ment az új főgondnokért, akit a közgyűlés nevében Farkas István püspök üdvözölt. A főgondnok az eskütetele után nagyszabású székfoglaló beszédet mondott, melyet gyakran szakított meg tetszésnyilvánítás. Beszéde közben megemlékezett gróf Klebelsberg Kunó haláláról. A beszéd e részét a gyülekezet állva hallgatta. A főgondnok programja életerős és az egyház szükségleteit jól ismerő férfi bátor hitvallása. Ez után számos üdvözlés következett, melyekre a főgondnok együtt válaszolt. Az Egyetemes Konvent üdvözlését Baltazár Dezső püspök adta át, mélyszántású beszéddel. A szép ünnepélyen jelen voltak Baltazár Dezső, Ravasz László, Antal Géza püspökök, Balogh Jenő és gróf Degenfeld Pál egyházkerületi főgondnokok, az ágostai hitvallású testvérek közül Geduly Henrik püspök, Zelenka Lajos egyházkerületi felügyelők, a kormány részéről Petri Pál és Darányi Kálmán államtitkárok s közéletünk számos kitűnősége.

Dr. Benedek Zsolt, a Konvent érdemekben gazdag tanácsosa a napokban töltötte be ötvenedik életévét. Ez alkalomból sokan üdvözölték. Mi is minden jót kívánunk neki, egyházunk érdekében is.

A Debreceni Tisza István Tudományos Társaság I. osztálya október hó 11-én délután 5 óra-

kor a Déri-múzeum dísztermében tartotta LX. felolvasó ülést. Előadást tartott dr. Révész Imre rendes tag Magyar vonatkozás a hugenotta „réfugié”-irodalomban címmel és dr. Hankiss János r. tag Irodalom és emberismeret címen.

A debreceni theologus ifjúság alkalmi istentiszteleten vett részt folyó hó 9-én délelőtt a Kollégium oratóriumában, amelyre a tanári kar is teljes számban összejött. Az istentiszteleten dr. Révész Imre ezidei dékán predikált és dr. Kállay Kálmán ágendázott. Előző nap előkészítő este volt, amelyen dr. Erdős Károly imádkozott és elmélkedett. Ez alkalom is közelebb vitte a tanár és tanítvány együttműködését.

38. — pengőért láthatja a Soli Deo Gloria Szövetség őszi tanulmányútján Bécs minden nevezetességét. Ez összegből 10. — P a magyar útlevelel együtt legkésőbb október 20-ig a Szövetség címére (IX. Üllői-út 25. I. 9.) küldendő jelentkezésként. A tanulmányút október 29-én reggel indul, visszaérkezik november 2-án. Program: Hofburg, Parlament, Rathaus, Ringek, Opera, Várszínház, Schönbrunn, múzeumok, templomok, stb.

Hivatalos értesítés.

A Tiszántúli Református Egyházkerület Püspökétől.
3022—1932.

Pályázati hirdetés.

A középszabolcsi egyházmegyébe kebelezett íbrányi lelképásztori állásra pályázatot hirdetek. Javadalom:

1. Késpénz az egyház pénztárából 2312 P.
2. 52 kat. hold föld haszonélvezete.
3. Egy kat. hold 895 □-öl erdő haszonélvezete.
4. Ötszobás lakás, melléképületek, kert haszonélvezete.
5. Stóla az egyházkerület rendelkezése szerint.

A javadalmi földek adóit a lelkész viseli. Megváltandó beruházás 84 P.

Pályázati határidő 1932. évi október hó 30. A hivatal az egyházi hatóság által később megállapítandó időben foglalandó el.

Pályázók kérvényüket szabályszerűen felszerelve Porzsolt István espereshez, Újfehértóra küldjék be.

Debrecen, 1932. évi október hó 6-án.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

TARTALOM: Dr. Kun Béla: A magyar reformátusság nemzeti programja. — R. I.: Egyház és Egyesület. — Közélet: Sz. I.: A múlt tanulságai. — Híradás: A szolnoki konferencia. — Különfélék. — Pályázat.

Laptulajdonos: **Dr. KUN BÉLA.**

Magyarország aranykoszorús mestere

Szlezák László

harang- és ércöntőde, harangfelsze-
relés és haranglábgyár

BUDAPEST, VI., FRANGEPÁN-U. 77. SZ.

Telefon: Aut. 913-53. sz. Költségvetéssel díjmentesen szolgál!

BUDAPEST-ANGYALFÖLDI REF. TEMPLOM RÉSZÉRE
KÉSZÍTETT HARANG, MELYET DR. RAVASZ LÁSZLÓ PÜSPÖK ÚR
AVATÓTT FEL.

Előnyös fizetési feltételek. Számos egyházi elismerőlevél

Az 1900. évi párisi világkiállításon díszoklevéllel, 1921. és 1923. évi vasipari kiállításon aranyéremmel, az 1925. és 1926. évi kézműipari tárlaton kormánydíszoklevéllel, 1927. és 1928. évi budapesti, székesfehérvári, szentesi és szombathelyi kiállításokon nagy aranyéremmel kitüntetve. 1930. évi nemzetközi vásáron emléklappal kitüntetve.

A budapesti Bazilika 7945 kilogrammos új harangja gyáramban készült.

SESZTINA LAJOS

vasnagykereskedése
Debrecen.

Alapította 1819-ben Sesztina János.

*

Kitűnő tűtöképességű magyar „Perpetuum“-kályhák.

Magyar gyártmányú zománc-edények,
zsír-bödönök, disznóölő-kések, husvágó-gépek.

Telefon 6. és 15-48.

Protestáns egyházi irodalom!

- Dr. Baltazár Dezső:** Elég nékem az Isten kegyelme (Prédikációk) . . . 1.—
— A próbáltatások idejéből —.50
Csűrös: Pédának okáért. I. 2.80
Czeplédy Emánuel: Baltazár Dezső református püspök életrajza 2.50
Debreczeni István: Kicsoda ez? (Prédikációk). 5.—
— Sirjatok a sírokkal (Temetési beszédek) 4.—
Dr. Erdős Károly: Méliusz világító lámpásának sugarai. —.30
Fosdick: A szolgálat értelme 4.40
György Elemér: A kettős tüzes nyelvek fényében (Prédikációk) 5.50
Dr. Illyés Endre: A magyar református földművelő nép lelki élete 2.90
Dr. Incze Gábor: Keresztelési beszédek 3.—
— A magyar református imádság a XVI. és XVII. században 6.—
— Az Úr áldassék! (57 magyar református lelkész prédikációja az év különböző ünnepeire és vasárnapjaira) 7.—
Kovács János: Gyalogösvény (52 ifjúsági prédikáció) 4.—
Dr. Sz. Kun Agota: A debreceni református Nagytemplom 3.—
Makkai Sándor: Öntudatos kalvinizmus 3.60
Musnay: Újszövetség 8.—
— János evangéliumának és leveleinek magyarázata 4.—
— A magyar biblia története 1.20
Orosz Tamás: Napsugár a szent berkekben 4.—
Révész Imre: Kálvin élete —.80
— Révész Imre élete 8.—
Dr. Révész Imre: Az ige fénye (Prédikációk). 1.20
Szabó Gyula: Sötétségből világosság legyen! (Prédikációk) 3.—
S. Szabó József: A debreceni református kollégium tanárai és kiválóbb növendékei 3.20
Szalonnás János: A református leány (Kötve) 6.—
Dr. Török István: A Barthi theologia elméleti és gyakorló-lelkészi szempontból —.50
— Barth Károly theológiájának kezdetei 3.—
Varga József: Korálkönyv 6.—
Dr. Vasady Béla: A hit misztériuma 7.—
Vincze Elek: Mi láttuk az ő dicsőségét... (Prédikációk) 5.—
Vincze Károly: Istennek angyalai 4.—

Fenti művek kaphatók:

„MÉLIUSZ“

könyvkereskedésben, Debrecen,
Ferenc József-út 26. szám alatt.